

1973

Az V. kecskeméti népzenei találkozó*

Először 1967 augusztusában hívták meg Kecskemétre a népi énekeseket és hangszerjátékosokat, valamint a népzenevel foglalkozó muzsikusokat, az iránta érdeklődő költőket, írókat. 1970-ig évente megrendezték a találkozót, az ötödikre azonban csak idén augusztus 17. és 19. között került sor. A mostani népzenei napok jelentőségét fokozta, hogy ez a program adta a keretet a népművészet mestereinek jubileumi találkozásához. Így aztán a megbeszéléseken nemcsak a népzene kapott helyet, hanem általában a népművészet kérdéseiről, mai és jövőbeni életéről is szó esett. Megvizsgálták természetes környezetben való életének kérdéseit éppúgy, mint a kultúra egészében elfoglalt helyét, és a folklór és a pedagógia kapcsolatának problémáit. A háromnapos kecskeméti találkozó a IV. Dunamenti Folklór Fesztivál szerves része volt, ugyanakkor továbbfejlesztette saját hagyományait, szolgálta sajátos célkitűzését: „Mi megbecsüljük és óvjuk tiszta forrásainkat és lehetővé akarjuk tenni, hogy ezek még nagyon sokáig bővizűek maradjanak és éltsenek, tápláljanak minket... Szeretnénk, ha a tervezett eszmecserék, tanácskozások felelősségteljes őszinteséggel vetnek fel a népzene jelenével és jövőjével összefüggő problémákat, és segítenének a megoldási módok kidolgozásában.” – írta Gyapai József tanácselnök-helyettes a népzenei találkozó egyik kiadványának előszavában, megjegyezve, hogy e munkára is Kodály Zoltán eszméi ösztönözték az itt dolgozókat.

Szép és gazdag program ez, s a jelenlevők úgy érezhették, hogy a népzenei találkozó betöltötte hivatását, gazdagabban, zenei és szellemi élményekkel megrakottan térhettek vissza munkájukhoz.

A népzenei találkozó élő és nagyszerű lehetőségeket adó „hozzászólás” volt a népzeneiről, annak tanításáról folytatott vitához. Hatékonysága azonban már kétséges, mert aligha volt több lehetőségnél. Egyszerűen azért, mert a népdalokat tanítók – az énektanárok, tanítók, óvónők – távolmaradtak...

Egyfelől tehát betöltötte hivatását a népzenei találkozó, másfelől viszont csak hiányérzetünket fokozta, s a távolmaradók miatt nem járulhat hozzá elég hatékonyan a népzenei kultúra fejlődéséhez, problémáinak megoldásához.

De hát miféle konkrét lehetőségeket kínált műsoraival, tanácskozásaival a három kecskeméti népzenei nap? Tekintsük át a programot!

---

* In: Az ének-zene tanítása, 1973/6., 276–278 o.

A dr. Kálmán Lajos népzenekutató beköszöntőjét követő műsor felvonultatta az ország legkülönbözőbb vidékeiről érkezett népi előadók egy részét. Már itt megcsapta a hallgatót a szabad mezők dalt termő levegője. Közvetlenül élvezhettük, figyelhettük meg a népdalok előadásának sokféle tájegységi és egyéni jellegzetességét. Olyan előadási sajátosságokat, melyeket még hanglemezzel is alig-alig lehet kihallgatni. Az ekkor hallott dalok egy részét aztán a későbbi bemutatókon, elsősorban a második nap rendezett színházi esten újra lehetett hallani. A dalok gazdag választékát ez némileg tán szűkítette, de megajándékozott minket az újra-hallás örömeivel, a jobb megfigyelés lehetőségével. Mert ki tudná például Simon Ferencné mekényesi asszony csodálatos ballada-éneklését megenni, vagy Ambrusné Márton Kata körösfői dalainak sokféle szépségét egy hallásra felfogni?

A közvetlen zenei élmények sorát szaporította a tábortúzi program, mely a közös éneklés és az írók, költők vallomásos megszólalásának alkalma volt. Fodor András, Jánosi István versei, Féja Géza, Sipos Gyula emlékezései lendítették a hallgatókat a maguk irodalmi eszközeivel közelebb a népdal csodáról ágához.

Az előadások sorát Avasi Béla szegedi főiskolai tanár nyitotta meg: Lajtha Lászlóra, a tíz éve elhunyt kiváló zeneszerző-folkloristára emlékezett, munkásságát méltatta, újra felhívva figyelmünket a hangszeres magyar népzeneire!

Vitányi Iván a Népművelési Intézet igazgatója egy ma nagyon aktuális témához szólt hozzá a „Népzene és ifjúságunk” című vita vezetőjeként. Előadása részben történetileg vizsgálta a kérdést, részben pedig a mai helyzetet igyekezett vázolni. Ebben a „helyzetképben” persze nem feledkezett meg arról sem, hogy a népzene bizonyos elemei hogyan mennek át ma már a könnyűzenébe, a beatzenébe, a politikai dalirodalomba, s hogy ebben milyen pozitívumok és negatív jelenségek vannak.

Körber Tivadar kecskeméti zeneiskolai igazgató e témával kapcsolatban két tanulságos élményéről számolt be. Az egyik elkeserítő, hisz azt tanúsítja, hogy a zeneiskolák magánének-szakos növendékei mennyire mesterkélten, meghamisítva adják elő legszebb dalainkat. A komlói énekverseny e szomorú tapasztalatát ellensúlyozta a kiskunhalasi gyerekek szép népdaléneklése a kecskeméti zeneiskolai szolfézsversenyen: ők ugyanis minden rezdülésében kiválóan megtanulták az előadandó népdalt, s átélten, magukénak érezve adták elő. Ezt azonban csak úgy tudták megtenni, hogy – a verseny kiírásának megfelelően – a magyar, népzenei hanglemezek egyikéről tanulták meg a dalt hallás után. Ez utóbbi módszer remélhetőleg széles körben elterjed, és segíti feloldani a népdalok előadásának rosszul megmerevedett, életidegen, „iskolás” módját, és sok-sok tanárt és diákot vezet a népzene szépségeinek újra-felfedezéséhez.

Sárosi Bálint népzenekutató a hiteles népi előadói stílusról tartott előadást a népi előadóknak, dr. Manga János az MTA Néprajzi Csoportjának vezetőhelyettese a népművészet mestereinek nagy érdeklődéssel kísért tanácskozását vezette. Ebben a vitában vetődtek fel legelősebben a népi díszítőművészet, a tárgyi néprajz kérdései, s az, hogy mindennapi életünkben mennyire nem kapnak helyet (vagy csak felemás módon) ezek az értékek (pl. a lakáskultúrában!)

A szűkebb értelemben vett tudományos témát Vargyas Lajos az MTA Népzenekutató Csoportjának igazgatója exponálta: „Az Alföld jelentősége a néphagyomány fejlődésében” címmel. Szomjas-Schiffert György tudományos főmunkatárs alföldi népzenei gyűjtését mutatta be előadásában. A Népzenekutató Csoport többi munkatársa – Borsai Ilona, Halmos István, Olsvai Imre – is kivette részét a népzenei napok programjából: egyrészt írásbeli és szóbeli hozzászólásaikkal, másrészt a műsorokban szereplők kiválogatásával, a programok összeállításával, vezetésével.

Maróti Gyula a KÓTA főtárhelye a felnőtt népművelés, nevezetesen a „Röpülj páva!”-mozgalom kérdéseiről, eredményeiről és problémáiról számolt be. E sorok írója pedig a népdaltanítás néhány gyakorlati kérdésével (változatok, variánsok tanítása) és a népdalfeldolgozások, ill. a népzeneben fogant művek megismertetésének, megszerettetésének fontosságával foglalkozott.

Aligha kell ezek után hangsúlyozni, hogy énektanárok részére ennél hasznosabb és élménytelőbb továbbképzést aligha lehetne szervezni. A rendezők, a közreműködők szándéka hamarabb elérhetné a célját, ha az ének-zene tanárokon keresztül országos méretben is hatékonyra válhatnának ezek az alkalmak. Arra bizonyára nincs lehetőség, hogy rendszeresen meghívjanak népi előadókat az iskolákba vagy a Tanárok legalább a falvakban tanulmányozzák a népdalok előadását. Mindenhová úgysem juthatnának el. Marad tehát a már felvetett (Rajeczky Benjámint és Dobszay László által kezdeményezett) hanglemezes népdaltanítás és a népzenei találkozók kínálta lehetőség a korszerű és ugyanakkor hagyományőrző népdaléneklés megismeréséhez. Azok az emberek, akik Kecskemétre eljöttek – Buda Ferenc költő szavaival szólva – „többek, mint a zeneszerszám és az énekszó született művészei. A néphagyomány őrzői ők. Sőt: ők maguk az élő néphagyomány.” Ezt egyszer megérteni és megérezni minden magyar éneket tanító kötelessége, mert – ismét Buda Ferenc szavaival – „a népdalok éneklése megtartása, a népdalkultúra ápolása – akár tudjuk, akár nem. de jobb, ha tudván tudjuk – nem egyebet szolgál, mint fennmaradásunkat.” ... „Mi magunk, mindnyájan és együtt legyünk őrzőigondosai annak, amink van, amink maradt, jelenünk, de jövőnk miatt is.”